

НАЦИОНАЛНА ХУДОЖЕСТВЕНА АКАДЕМИЯ
ФАКУЛТЕТ „ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА”
КАТЕДРА „ДИЗАЙН ЗА ДЕТСКАТА СРЕДА”

Снежина Стефанова Славчева

**ДИЗАЙН ЗА УЧЕБНО-ВЪЗПИТАТЕЛНА СРЕДА ЗА НАЧАЛНА
УЧИЛИЩНА СТЕПЕН**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Научен ръководител: доц. Арсен Минков

Научно жури: проф. Румен Райчев

доц. д. изк. Незабравка Иванова

доц. д-р. Евгени Велев

доц. д-р. Румяна Панкова

доц. Арсен Минков

София, 2013

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

I. РАЗВИТИЕ НА УЧИЛИЩНИТЕ СГРАДИ – ИСТОРИЧЕСКИ ОБЗОР.

СЪСТОЯНИЕ НА ПРОБЛЕМА. ХРОНОЛОГИЯ, СПЕЦИФИКИ, ТЕНДЕНЦИИ

1.1. Идентифициране на проблема

1.2. Възникване на училищните сгради

1.3. Предосвобожденска епоха - Възраждане

1.3.1. Килийни училища

1.3.2. Взаимни училища

1.3.3. Класни училища

1.4. Периодът след Освобождението

1.5. Нови инициативи в образователната политика (1894-1903)

1.6. Периодът след Втората световна война

1.7. Модернизмът в дизайна и новият модел на училището

1.8. Особенности на образователния процес в България

1.8.1. Спецификация и видове

1.8.2. Разполагане на учебните и групови помещения. Изисквания

1.9. Изводи

II. АНАЛИЗ НА ФАКТОРИТЕ ПРИ ИНТЕРИОРНОТО ИЗГРАЖДАНЕ НА

УЧЕБНАТА СРЕДА

2.1. Въздействие на интериорното пространство

2.1.1. Дефиниране на интериорното пространство

2.1.2. Психологически характеристики на деца от подготвителна (6-7г.) и начална (7-10г.) възрастови групи

2.1.3. Емоционално въздействие на интериорното пространство

2.1.4. Психологически характеристики на взаимоотношението „човек-пространство”

2.1.5. Социално поведение на ученика

2.2. Функционално зонироване на образователната среда

- 2.3. Определящи показатели на интериорната среда
 - 2.3.1. Осветление
 - 2.3.2. Акустика
- 2.4. Планиране на цвета в дизайна на класната стая
- 2.5. Мебели и елементи за обзавеждане на учебна среда
 - 2.5.1. Характеристики на мебелите и елементите за обзавеждане
 - 2.5.2. Класификация на елементите за обзавеждане
- 2.6. Иновативни информационни и комуникационни технологии за обучение
- 2.7. Изводи

III АЛТЕРНАТИВНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

- 3.1. Алтернативни подходи за училищна среда
- 3.2. Инвестиция в развитието на училищната среда
 - 3.2.1. Студенти проектират за ученици
 - 3.2.2. Проекти на студенти от Национална художествена академия за дизайн за учебна среда
- 3.3. Преобразяване на днешната класна стая за утрешния ден
 - 3.3.1. Обобщени изводи от направеното проучване на ученици от IV, VIII и XII клас
- 3.4. Концептуален модел за алтернативна класна стая – авторски проект
- 3.5. Изводи

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ОСНОВНИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ОТКРИТИ ВЪПРОСИ ЗА ПЕРСПЕКТИВНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

БИБЛИОГРАФИЯ

УВОД. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност и необходимост от изследването

Насочването ни към вътрешното композиционно изграждане на съвременните училищни сгради и алтернативният вариант за класна стая са сериозно предизвикателство за дизайнерите, работещи в областта на детската среда. От възникването на килийното училище до днешния архитектурен тип училищна сграда, интериорът на класната стая е силно повлиян от развитието на технологиите, което го превръща в обект на постоянна промяна. Ретроспективният преглед на учебно-възпитателната среда е част от осмислянето на един актуален проблем – за хармонизацията на тази среда с процесите, които функционират в интериорните пространства и новите очаквания на съвременното поколение.

През последните години сме свидетели на дълбоки промени в обществото. Глобалната информационна политика, задвижвана от иновативни технологии, разкри оптимални възможности за иновиране на образователния модел, чрез използването на висок клас електроника – компютри в класната стая, интелигентна дъска, високоскоростна връзка с интернет, мултимедийни средства; интерактивни методи на преподаване. Появи се необходимостта от алтернативен тип среда, която да се вписва в настоящето, а не да преповтаря инертно, анахроничната „килийна система”. Съвременният дизайн има какво да предложи на училищната среда и класната стая. Предизвикателството към образователните институции е да превъзмогнат своите стереотипи и да признаят очевидното, че не може повече да продължава законодателната принуда към учениците, за „задължителното образование” в неприветлива и остаряла учебна среда. Днешното училище се нуждае от реформи и актуализация на държавно-образователните стандарти, които ще го направят интересно и адекватно на съвременния начин на живот и потребности.

Като цяло текстовете в дисертационния труд доразвиват тезата за съдържателната страна на обучение, обусловено от въздействащата атмосфера на интериорното изграждане на класната стая, за функционалната креативност на мебелните компоненти и детайли, с които се обзавеждат учебните помещения в унисон с новите технологии. Това налага преосмисляне на стратегиите за проектиране на интериорната среда и обзавеждането на класната

стая с оглед осигуряване на необходимата гъвкавост, логично структуриране и ефективност, естетичност и емоционално въздействие върху потребителите.

Настоящият труд прави анализ на актуалните проблеми на образованието и е мотивиран от настъпващите промени, които могат да открият своя материален израз при иновативно проектиране на учебната среда. Придобиването на знания, компетенции и съответни умения има определящо значение за младите хора, а мястото, където се осъществяват тези дейности, е класната стая. Създаването на подходящо социално пространство, което да провокира и стимулира познанието, комуникацията и поведението е активно въздействащо за отключване на креативния потенциал в личността. Сложността на решаваните интериорни задачи и отговорността на дизайнерите нарастват всекидневно. Те трябва да проектират не само работното място на ученика, но и да предложат цялостна концепция за планиране и мобилно използване на учебно-възпитателната среда. В същото време, качествата на съвременните дизайн-концепции за интериорното изграждане на класната стая зависят от пространственото дефиниране на зоните, от екологичната и енергийната ефективност.

Интегративната същност на образователния процес е безспорна причина за провеждането на редица изследвания по отношение на психологическите, педагогическите и социалните му аспекти, с оглед оптималното приспособяване към новите поколения. Наред с разработването на нови системи за управление на образованието, въвеждането на подобрения в образователната програма, повишаване квалификацията на учителите и създаване на методи за ефективен контрол на качеството на образованието, учебно-възпитателната среда се явява „третият учител“ с доминиращо въздействие при изграждането на детската личност.

Обект и предмет на изследването

Обект на това изследване са интериора и елементите за обзавеждане на съвременните училищни сгради за деца от предучилищна-подготвителна и начална образователна степен.

Предмет на направения анализ са композиционните и формообразуващи фактори, които оказват влияние върху дизайна на мебели и интериор на

училищните сгради за начална училищна степен. Ще бъдат разгледани както принципите на изграждане на формите, в зависимост от обективните закономерности на тяхната организация и строеж, така и творческия подход за хармонизиране на формите и изява на експресивните им качества, с цел съзнателно манипулиране възприятията на малките потребители и търсене на психологично и образователно въздействие.

При дефиниране на обекта и предмета на изследването са приети следните ограничителни параметри в обхвата:

- Изследването се съсредоточава върху съвременната световна практика в областта на интериорния дизайн и обзавеждане на училищни сгради за предучилищната-подготвителна и начална училищна степен. Специфичните изисквания за останалите степени в образователната структура не са обект на тази разработка, а само общите, валидни за всички училищни сгради характеристики.

- Ще бъдат разгледани проблемите при пространственото оформление на интериора, маркиран от показатели, които са определящи, както и съвременните тенденции за изграждане на положително въздействаща естетическа среда, за провокиране на детските изяви.

- Изследването се ограничава върху основните помещения, в които се извършва учебния процес – класна стая, коридори, подстълбищни пространства, фойайета и зони за релаксация, предназначени за определена възрастова група – ученици от първи до четвърти клас. Спомагателни, технически, административно-педагогически, домакински и други допълнителни помещения, зали за спорт, актови зали, кабинети по отделни дисциплини не са предмет на настоящия анализ.

- Изследването включва преглед на интериора на класната стая от началото на XIX век до днес, като вниманието е фокусирано върху характеристиките на съвременната класна стая и „класната стая на бъдещето”.

Цели и задачи на изследването

Набелязани са следните основни цели:

- да се докаже тезата, че интериорната среда на класната стая трябва да бъде разглеждана концептуално, като учебно-възпитателно средство, което

стимулира и подпомага пълноценно процеса на обучение, съдейства за решаване на рационални и ценностни възпитателни задачи, чрез разнообразните изразни средства на изкуството и дизайна;

- създаване на хипотетичен модел(алтернативен) на изграждане на образователна среда от художествено - дизайнерска позиция, съобразен с обобщените български и европейски стандарти;

- да се обобщи и систематизира информация за изясняване мястото и ролята на художник - дизайнера при изграждане на интериор в учебните пространства, съобразно индивидуалните и възрастови особености на децата в подготвителната предучилищна група и начална училищна степен;

- да се разкрият и анализират факторите, които определят типологията и характеристиките на интериора и елементите за обзавеждане, по отношение на техния утилитарен, социален и емоционален аспект.

За постигането на целта последователно са поставени следните **задачи**:

- Хронологично проучване и критичен анализ на факторите, които определят процеса на дизайнерското проектиране за началната училищна възраст и подготвителната група.

- Систематизиране и класифициране на композиционните елементи на учебно-възпитателната среда.

- Извеждане на конструктивни идеи за образователната среда, с цел изграждане на алтернативен модел за класна стая.

- Доказване на правомерността на твърдението, че съществува необходимост от холистично изграждане на гъвкава и адаптивна учебна среда, както и създаване на мобилни зони за свободно себеизразяване на малките ученици.

- Прилагане на илюстративен материал на дизайнерски проекти от различни практики, чиито идеи и стил определят облика на училищния дизайн днес и в близко бъдеще.

Методи на изследването

За различните цели и задачи на изследването са използвани както библиографски подход, сравнителен метод и лична практика на автора за дизайна на детската среда. Авторът е направил съдържателен анализ на

конкретната информация, в която са отразени проблемите за проектиране на интериорното пространство на класната стая за начална училищна степен, нормативната уредба и законодателната рамка, както и мнения, оценки и предложения от проведени анкети. Възприетите методи на изследване включват:

- анализ на основни и допълнителни информационни източници, илюстриращи проблемите на проектирането и обзавеждането на училищните сгради от възникването им до днес;
- проучване на тенденциите в развитието на интериорния и модулен дизайн по монографии, каталози и научни разработки на водещи дизайнери;
- проучване на реализирани дизайнерски решения и проекти на фирми, производители на училищни мебели и елементи за обзавеждане;
- лични наблюдения и критичен анализ на дизайнерската практика у нас и аналогична в други страни - участие в конгреса за дизайн на учебно-възпитателната среда в София – DIDACTA INTERNATIONAL – 10-12 октомври, 2011г, в ЕХРО ЦЕНТЪР;
- очертаване на перспективни тенденции при композиране и формообразуване на мебели, елементи за обзавеждане и интериорни решения на училищните сгради за начална училищна степен;
- използване на системен подход при проектиране, спецификация на учебна среда и помещения за подготвителна училищна група, както и при класификацията на мебелни модули за обзавеждане на класната стая.

Научно-практическа полезност на резултатите

Трудът има значение за:

- Развитието на научните изследвания – теоретични и исторически, в областта на интериорния дизайн и компонентите за обзавеждане, в частност – училищните стаи;
- По отношение на дизайнерската практика е направен критичен анализ на реалната ситуация, синтезирани са тенденциите и насоките при формиране на интериорното пространство на съвременната класна стая в България; показан е пътят за осъществяване на добри дизайнерски практики; изведен е комплексният подход като предпочитан в новия архитектурно-дизайнерски

речник, което осигурява възможности за професионална комуникация и консенсус в позициите;

- За образованието на студенти в областта на дизайн за детската среда, интериора и архитектурата;

Самостоятелно значение има обемната информативна база, предоставена в изследването, благодарение на която са включени не особено популярни у нас автори, литературни източници, актуални практики и умело подбрани атрактивни акценти.

Направеното изследване е **ориентирано към** студенти от Национална художествена академия, катедра „Дизайн за детската среда”, дизайнери и хора с интереси в областта на дизайна за учебна среда.

Обем и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем от 177 страници и съдържа: увод, изложение в три глави със съответните подраздели и изводи след всяка глава, заключение, приноси, библиография от 130 източника. Библиографията съдържа наши и чужди печатни и електронни издания. Към дисертацията е приложен списък на научните публикации на автора по темата.

Основният текст включва 27 фигури, 10 таблица.

Дисертационният труд е онагледен от албум съдържащ черно-бели и цветни изображения по темата - с обем 72 страници.

I. РАЗВИТИЕ НА УЧИЛИЩНИТЕ СГРАДИ – ИСТОРИЧЕСКИ ОБЗОР. СЪСТОЯНИЕ НА ПРОБЛЕМА. ХРОНОЛОГИЯ, СПЕЦИФИКИ, ТЕНДЕНЦИИ

В теорията и практиката, широка популярност придоби терминът „училищен дизайн”. Той обединява семантичния смисъл на понятията – „училище” и „дизайн” и се обвързва пряко с удовлетворяване на образователно-възпитателни потребности и мотиви. В основата му стои необходимостта от създаване на адаптивно към съвременните образователни цели подходящо пространство, ориентирано към личностното развитие на детето. Училищната сграда, такава каквата я познаваме днес, извървява дълъг път в процеса на формиране на ново отношение към пространството, в което се осъществява съвременното образование.

Научната разработка проследява еволюцията в интериора на класната стая от края на XIX до началото на XXI век, като вниманието е фокусирано върху характеристиките на иновативния модел на класна стая, отговаряща на очакванията на новото поколение.

Проследяването на основните периоди в развитието на интериора на училищните сгради в първа глава е основание за направения критичен анализ на факторите, предизвикали съответните промени и поставили нови изисквания към формообразуването и композиционните решения на дизайна за детска среда.

В условията на османско робство, до края на 70-те години на XVIII в., килийните училища са единствените просветни центрове. Определението килийни получават, тъй като обучението се е провеждало в манастирските стаи и в помещения към църквите. „Обстановката в килийните училища била съвсем скромна. Стаята е застлана с рогозка или черга. Покрай стените има миндери с наредени възглавници, по които седат децата. Учителят е пред тях, седнал на трикрако столче. На миндерите или на отделни възглавници е отредено място за гостите, които проявяват интерес да присъстват на занятията. Обучението в килийното училище се води от монаси и свещеници като учителят занимава всеки ученик индивидуално на гръцки, църковно-славянски или на двата езика.”

Процесът на промяна на обучение в килийните училища у нас с нова система на образование – взаимоучителната е повлиян сериозно от гръцките светски училища. Елино-гръцки училища възникват по българските земи, по различно време и на различни места през периода на Възраждането. В историческите извори те се срещат като: – „гръцки”, „новогръцки” или „елиногръцки”, които по-късно прерастват в елино-български.

Първите светски училища възникват през 20-те години на XIX век. Учебното съдържание, възпитателните цели, начинът на обучение и отношението към децата ги определя като ново явление в историята на българското образование.

Заедно с първите стъпки в областта на модерното образование, през 40-те години на XIX век България се сдобива и с първите високообразовани специалисти, завършили чужди училища и университети. Това дава живот и на третия тип възрожденско училище, така наречените класни училища. В тях след четирите отделения на взаимното образование, децата продължават да учат първоначално в един-два, после и до пет класа.

Класното образование създава и оставя респектиращи традиции, които имат значение и за бъдещето развитие на училището в освободена България.

Първите десетилетия след Освобождението са време на усилен градеж в областта на националното образование и укрепване на културните институти. Българските правителства, от различните политически партии, отделят немалко внимание на просветните и културните проблеми в общия комплекс на изграждането на модерна България.

В центъра на културната политика в първите три десетилетия след Освобождението се оказва училището – характерът и устройството на училищната система, идейно-възпитателните и образователни идеали, връзката му с икономическия живот и др. Неговото призвание е да издигне културното равнище на българския народ и да го изравни, доколкото това е възможно, с другите европейски народи. Обществените потребности, актуалните творчески задачи, както и финансовото състояние на държавата, определят основните направления, съсредоточават държавната и обществената културна инициатива. Намесата на държавата в културния живот у нас, още в първите години след

Освобождението, се превръща в определящ фактор на духовното развитие в течение на десетилетия.

Първата четвърт на XX век е съпроводена от много изобретения в техническата и индустриалната сфера. През 1921г. правителството на Александър Стамболийски извършва важни образователни реформи: задължително основно образование и въвеждане на професионално и трудово обучение, съобразно нуждите на пазара на труда. Революционните открития след 1900г. дават приоритет на природо-математическите науки, на техните програми и методи на обучение.

Първите реформи в сферата на образованието след Втората световна война в условията на динамично променяща се идеологическа обстановка са насочени към реорганизацията на учебното дело. Според закона на народната просвета от 1948 г. в страната се въвежда задължително образование за деца от 7 до 16 годишна възраст без разлика на народност, пол и религиозни убеждения (при обща продължителност 11 години). Основните стратегии са ориентирани, към стимулиране на умствените способности на децата и усвояване на научни знания; формиране на нравствени ценности и развитие на физическата култура.

За осъществяването на основната цел да се постигне максимален обхват на подлежащите на обучение деца – възниква необходимост от изграждане и разширяване на подходяща училищна мрежа.

Ускореното училищно строителство наложило да се премине към типово проектиране на училища с различен капацитет, според големината на селищата и радиуса на обслужване на подлежащите на обучение деца.

Настъпването на модернизма в архитектурата от началото на XX век (особено след Първата световна война) и неговите направления (конструктивизъм, функционализъм, рационализъм и др.) радикално повлияват върху архитектурата на училищните сгради. През този период се утвърждава революционен за времето си начин на проектиране и изграждане на учебни заведения. От особено значение е създаването на представителна фасада, а вътрешното разделение на помещенията е съгласувано с нея.

Интериорът на построените през тази епоха обекти е ранен пример за установилия се по-късно принцип „функцията следва формата”, предопределен още през 80-те години на XIX век от Луис Съливан. Проектирането на

интериора изцяло следва външното решение на обекта. Отделният композиционен елемент запазва своето въздействие само, когато се разглежда като част от цялостното функционално решение.

Предприемат се редица опити от дизайнери (макар че връзката им с педагози и психолози е инцидентна) чрез използване на естествените фактори – осветление, аерация, близост с околната среда, снижаване на етажността и др. – да се постигнат оптимални учебни условия в класните стаи.

Към 50-те години, блоковата композиция придобива атриумен характер – вътрешните свободни осветителни и декоративни пространства се обграждат с коридорни едно или двустранно застроени структури. В български проекти от края на 70-те години атриумите се покриват и превръщат във форуми. В общото хронологично развитие на блоковата композиция атриумите клонят към отпадане за сметка на отварянето на вътрешните учебни площи.

Закритият характер на обучение и класната организационна форма строго фиксират учебните площи. „Единицата” ученик е основният параметър в класна паралелка и квадратурите на помещенията се регламентират от обема на тази мерна единица (БДС). В търсенето на адекватни форми в дизайнерските концепции се открива алтернативен модел на самата паралелка – сформирането на по-малки групи, с цел да се постигне позитивна релация между обем, пространство и брой ученици. Този факт поражда флексабилността, качество определено от очакванията на новия тип поколение и иновативните търсения на дизайнерите за детската среда като отговор на ежедневните предизвикателства в класната стая.

Анализът на училищните сгради с коридорна планова структура, строени през различни периоди, разкрива хронологията и синтезирането на определени типове и подтипове, зададени от началните линейни блокове и трансформирани по отношение на дължина, височина (етажност), единично и двустранно застрояване.

Бързите темпове на икономическо развитие и миграцията на населението към големите градове породят нови изисквания към обществените сгради и създават нов тип училищна сграда – безкоридорните планови структури.

Новите блокови структури осигуряват модулни пространства на база работни места в отделните блокове, формиране на площи за индивидуална и

групова работа – теоретическа и практическа, мултиплициране на работни места съобразно броя на учениците.

Като главен определител на етажността е изведено възрастовото равнище. За предучилищната и начална степен се предоставя първият етаж, а за останалите степени на обучение – следващите етажи. Такова разпределение гарантира най-непосредствена връзка на малките ученици с оживения училищен двор и провеждане на занимания на открито.

Изводи

Направеният хронологичен анализ, насочва към явления, които очертават развитието и изграждането на съвременния тип училищни сгради, мотивирано от развитието на дизайна за детската среда. Целта е да се създаде обща представа за характеристиките на интериорното пространство в училищната сграда, през различните исторически етапи, да се синтезира утилитарният модел и функционални особености, които определят основните изисквания към проектирането на дизайна за детската среда в съвременни условия.

Въз основа на направения преглед бихме извели следните обобщения:

- Като резултат от бързото икономическо развитие преобладава строителство на училищни сгради, които повтарят исторически изведена типология, зададена от локални и частни прагматични цели. Интериорният дизайн е съобразен преди всичко с производителя (технологична линия, икономии на материали, труд, енергия и др.), а не със задължителните фактори (ергономични, социални, педагогически, психологически и др.), които маркират цялостната визия и отделните композиционни елементи.

- В резултат на напредъка на технологиите и теоретичното обосноваване на спецификата на образователните процеси залната планировка се налага като основен композиционен тип при планиране на интериора на училищните сгради. Рационализмът и стандартизацията, които характеризират подхода при обзавеждането обаче водят до еднообразие, загуба на индивидуалност и отчуждаване на учениците от учебния процес.

- Забелязва се спорадично желание към индивидуализиране и гъвкавост на учебната среда, което търси и нов подход при проектирането на интериора. В отговор на тази потребност се копират чужди практики, които акцентират върху

подпомагане на комуникацията между децата, осигуряват нови композиционните решения и възможност за лесна приспособимост към организационните промени.

- На интериорния дизайн се обръща все по-голямо внимание като „третият учител” за подобряване комфорта за учене и повишаване ефективността на образователния процес. Отчита се необходимостта от пространства, както за индивидуална работа, така и за работа в екип.

II. АНАЛИЗ НА ФАКТОРИТЕ ПРИ ИНТЕРИОРНОТО ИЗГРАЖДАНЕ НА УЧЕБНАТА СРЕДА

Въздействие на интериорното пространство

Анализът има за цел да определи някои теоретични и практически постановки при обзавеждането и естетическото оформление на интериора в обществената детска среда. В теорията на архитектурата, понятието „интериор” (от лат. към фр. език „interieur”-вътрешен), се определя като „вътрешно-архитектурна, обемно-пространствена композиция, съставена от няколко компонента: пространство, произведения на приложни и изобразителни изкуства и дизайн, доведени до пълно единство, съобразно предназначението на обекта”. Дизайнът е именно тази част от човешкия опит, умения и знания, която се отнася до способността на хората да моделират средата така, че да отговаря на материалните и духовните им нужди.

Най-общо казано, интериорът е обемно-пространствена композиция, която обхваща няколко групи елементи.

- Конструктивни и архитектурни елементи: стени, тавани, колони, подове, галерии, стълби, междинни пространства, прозорци и др.

- Инсталации и уреди: осветителни и отоплителни тела, климатични инсталации, акустични обработки и др.

- Мебели. Преди всичко те са утилитарни вещи, които създават условия за целесъобразно и удобно използване на отделните помещения и изпълняващи определена функция.

- Произведения на изкуството: живопис, скулптура, графика, художествена фотография и др. Те допълват в художествено отношение интериора чрез синтез на изобразителните изкуства, приложните изкуства и архитектурата.

Аналогично на всеки друг интериор и този на класната стая се проектира преди всичко съобразно неговите *функции*. За целта дизайнерът на детската среда, трябва в дълбочина да познава структурата на процеса на обучение, специфичните дейности, извършвани в класните стаи, характеристиките на учебната програма. Съобразен с тези особености, интериорният дизайн трябва да отговаря на нуждите на децата и на специфичните възрастови характеристики, респективно техните очаквания. А те са значително по-различни от тези на възрастните. При децата е важно какво „казва“ мястото, как се запознават с него и как го припознават, като основен мотивационен аргумент за новата им дейност (учене). Новата релация, в която влиза детето „обучение-развитие“ внася нова организация и насоченост в неговия живот. Независимо от преминаването в напълно променена среда, детето запазва силно въздействащия визуален модел на възприемане и адаптация като доминиращ. Оценяването на интериорната среда преминава през емоционално-естетични „оценки“ (красивото е добро, грозното е лошо – този модел, при някои деца се запазва до 11г.) Детето учи, когато е мотивирано и когато има възможност да експериментира, да проучва, да търси водено от чувството за свобода в действията. За целта логиката на конструиране на учебната среда, трябва да бъде изцяло подчинена на идеите за максимална ориентация към личността на детето, съобразно възможностите с които постъпва в училище и перспективите за тяхното разгръщане и обогатяване. Ученето трябва да се превърне в желано, добре осмислено и целенасочено занимание, лишено от формализъм и императивност. В такава среда децата формират редица организационни и интелектуални умения, засилва се усещането за съпричастност при изграждането на образователната среда, затвърдяват се техните отговорности в оформянето на облика на училищния живот. Утвърждава се убедеността, че училището е място за учене, но не самоцелно и натрапено, а дълбоко осмислено и значимо за всяко отделно дете. В този смисъл опирайки се на естествените благоприятни предпоставки за развитие в тази възраст, учебната среда съдейства за тяхното реализиране и качествено преобразуване. Специфично при

децата е именно това, че осъществяват силна емоционална връзка с пространството. Те откриват неговите визуални параметри чрез всичките си сетива, играейки и обучавайки се в него. Училището е мястото, в което децата израстват, придобиват знания и умения, подготвят се за пълноценен живот като бъдещи граждани. Затова е необходимо изграждането на учебна среда, в която се чувстват сигурни и защитени, но същевременно вдъхновени, провокирани и мотивирани към изява на личността. С други думи, средата може да бъде разглеждана като неразделна част от образователния процес, играеща значителна роля в него.

Психологически характеристики на деца от подготвителна (6-7г.) и начална (7-10г.) възрастови групи

Българското образование навлиза в XXI век с ясното разбиране за неотложни промени, които предстоят да бъдат утвърдени в социално-педагогическата практика. В областта на предучилищното образование се доказва такава възможност, още повече, че индивидуалният потенциал, носен от отделното дете, категорично насочва към определянето на педагогическото взаимодействие, като призовано да утвърждава индивидуалните ценности.

Обзорът на специализираната литература, ни позволява да определим условните граници на двата възрастови периода, с цел диференцираното разглеждане на съпътстващата, но ефективно въздействаща учебна среда.

Емоционално въздействие на интериорното пространство

Популярният термин „втора природа, създадена от човека”, често асоциира въздействието, което оказва предметното пространство като изкуствена среда за възпитанието и формирането на детската личност. Веднъж създадено, а и в процеса на създаването му към пространството се предявяват непрекъснати изисквания, за адаптация към нови потребности: развитие в пространствените граници, с оглед на движение на човека в него, по рационално сепариране на пространството и съответно по-пълноценно използване и т.н.

Функционалните изисквания, предявявани към интериорното пространство на учебната среда са свързани с удовлетворяване на *физиологическите, социалните и психологическите потребности* на малките ученици. Степента

на функционалност на интериора се определя от степента, в която тези потребности са осигурени.

Авторите на съвременната психология и теория на емоциите поставят **потребностите** като фокус в дефинирането на човешкото поведение (психическа дейност, мислене, воля, емоции). Човек възприема заобикалящия го свят емоционално и перцептивно, синтезирани в нагласи и потребности.

Емоционалното въздействие зависи от това, доколко предметната среда асоциира с неговите атитюди и формиран личностен опит.

Психологически характеристики на взаимоотношението „човек-пространство”

Всеки човек е чувствителен и възприемчив към заобикалящото го пространство. И най-малките промени в композицията и формите създават възможности за влияние върху неговото зрително възприятие и съответно, върху неговите реакции и преживявания. Възприемането на разнообразието от стимули в пространството е процес на получаване на информация за заобикалящата среда, посредством сетивните модалности, затова до голяма степен психологическите потребности се припокриват с необходимостта от социални потребности (например визуален и акустичен комфорт в общуването).

Анализът на въздействието на дизайна в класната стая включва информация за рефлексивното отражение на пространствените характеристики върху индивидите. В специализираната литература, сензорният апарат на човека е разделен на две категории на възприемане на пространството: рецептори за разстояние и непосредствени рецептори. Към рецепторите за разстояние се отнасят зрението, слухът и обонянието, които се използват за оценка на близко въздействащи и отдалечени обекти. Непосредствените рецептори от своя страна са разположени в повърхностния слой на кожата (тактилните рецептори), използвани за изследване на света отблизо чрез допира, определят температура, консистенция, твърдост и релеф на формите.

Социално поведение на ученика

В оригиналната теория на „органичната архитектура” швейцарският архитект Юстус Дахинден (Архитектурни реализации в Швейцария, Австрия и Германия) разграничава два типа потребители на обществен интериор: активни и пасивни. В социалната психология съществува термин „ситуационна персоналност”. Става дума за поведение на човека, съответстващо на спецификата на интериорната среда.

Според американският антрополог Едуард Хол, дефинирайки проксемиката, като наука, прави следното обобщение: тя е преди всичко „пространствена психология”.

Съвременната класификация на социалната дистанция в четири основни зони, в зависимост от целите на взаимодействието е следната:

Интимната дистанция се покрива с поведението при непосредствена близост до 60см., разпадане на визуалните черти и доминиране на тактилните и обонятелните усещания.

Личната дистанция визира разстоянието от 60см. до 120см., което постоянно разделя членовете на една група. Образно казано, това представлява една предпазна зона, която личността поддържа между себе си и другите.

Социалната дистанция, с обхват от 120см. до 330см., започва от междинната линия с личната дистанция, наречена „граница на доминирането” (на един индивид над друг). Това е дистанцията между хора, които работят заедно и се използва, като композиционен похват в класната стая.

Публична дистанция, с обхват от 330 см. до +/- 700 см.(800,1000 см.) в близка фаза и над 700 см. в далечна, е дистанцията, при която не се осъществява директен контакт. Най-често това е дистанцията, която регламентира официалните контакти в делови среди или в обществените отношения въобще. Тази дистанция се обуславя от размерите на учебното помещение.

Функционално зонироване на образователната среда

Дизайнът на образователната **среда**, като цялостен, холистичен модел обуславя по специфичен начин качеството на функциониране на останалите компоненти, изграждащи съдържателната ѝ конструкция. Дизайнът може да бъде разгледан първоначално в два аспекта: **ергономичен и образователен**.

Ергономичният аспект е свързан преди всичко със съобразяване на параметрите на всеки модулен елемент в образователното пространство с анатомичните особености на развитие на малките ученици – ръст, специфичност на скелета в тази възраст, психомоторни умения, способности за координиране на движенията в пространството, степен на уморяемост, усет към цветово присъствие.

Познаването на **ергономичните закони и принципи** е задължителна научна основа в изработването на дизайнерски проект за детска среда. Органичната връзка на ергономията с дизайна предопределя появата през 1980г. на гранична област – **ергодизайн**, която обединява научните ергономични изследвания и проектантските разработки в сферата на дизайна.

Образователният аспект определя изискванията за конструиране на среда, съобразена с възрастовите и психологически възможности на децата: да възприемат и осмислят конкретна информация; да изграждат умения за самостоятелна работа; да развиват качествата на вниманието – разпределеност и превключване от една дейност в друга; да формират правила за работа с материали др.

Определящи показатели на интериорната среда

Съвкупността от показатели на въздушната среда в учебните помещения (налягане, температура, скорост на въздуха, топлообмен, шум, осветление) има пряко отношение върху усещането за комфорт на учениците. Оптималната комбинация от тези фактори допринася за укрепване на психофизическото развитие на децата и тяхната работоспособност.

При проектиране и моделиране на интериор важно място заема проблемът за осветеността на всички помещения, предназначени за продължително пребиваване на хора. Това е така, защото 80% от информацията, която човек възприема, се осъществява чрез зрението. Доброто осветление трябва да отговаря на функционалните и ергономични изисквания в зависимост от предназначението на учебното помещение и да е съобразено с конфигурацията на работните места.

Основно изискване при организиране на образователния процес и индивидуалното работно място е осигуряване на спокойствие и свеждане до

минимум на всички звукови, визуални и светлинни дразнители. Шумът в класната стая се отразява в най-голяма степен върху концентрацията и работоспособността на малките ученици. Проектирането на пространствената акустика има задачата да осигури условия за добра говорна разбираемост и оптималното време на реверберация в областта на честотите на човешкия говор.

Планиране на цвета в дизайна на класната стая

Цветът играе решаваща роля при проектирането на елементите на интериора – стени, подове, тавани, мебели, за да създава спокойна, ведра и тонизираща атмосфера, но може да бъде много важен и за привличане на вниманието и подчертаване на отделни акценти. Поради тези причини колоритната схема на класната стая трябва да се планира много внимателно. Самоцелното използване на даден цвят в интериора може да има неблагоприятни последици за малките ученици – както естетически, така и психологически. Правилният подход налага съответствие с основните принципи на теорията за цветознанието и тяхното влияние върху психическото и физическото състояние на децата. Необходимо е да се съобрази със символиката на цветовете.

Характеристики на мебелите и елементите за обзавеждане

Държавните, общинските и частните училища в България се обзавеждат предимно с мебели и елементи, проектирани на програмен принцип с размери, съответстващи на антропометричните характеристики на учениците от различните възрастови групи и изискванията на образователно-възпитателния процес.

В периода след 1990г. производителите на училищна мебел инвестират значителни средства в организирането на високотехнологични производствени бази, в резултат на което мебелите и елементите имат високо качество, а функционалните и ергономичните им показатели се доближават до европейските изисквания. В повечето случаи производителите заимстват модели от чуждия опит, но постепенно се утвърждават и образци, изработени по собствени дизайнерски проекти. В момента като новост при обзавеждане на класната стая в началното училище се налагат модулните елементи, които

обогатяват функцията и дават възможност за различни композиционни варианти. Препоръчително е основният модул (ученическата маса) да бъде с опростена форма и конструкция, а наборът от допълнителни елементи да дава възможност на децата да индивидуализират работното си място.

Класификация на елементите за обзавеждане

Елементите за обзавеждане заемат относително самостоятелно участие в процеса на създаване и оформление на вътрешното пространство на класната стая. Групирането на тези елементи се осъществява според функциите, които се реализират в това пространство.

Възприетата в мебелното производство типология на елементите за обзавеждане според тяхното функционално предназначение е най-често прилаганата класификация. Разграничават се: **работни маси (чинове) на ученика, маси за преподавателя, мебели за сядане, мебели за съхранение, помагала и средства за обучение.**

Иновативни информационни и комуникационни технологии за обучение

С въвеждането на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) за обучение в подготвителната и началната училищна степен се изменя и подхода на работа в класната стая. ИКТ позволяват на училищата да изграждат среда на електронно обучение и същевременно да повишават компютърната грамотност сред учениците си. Включването на компютри в образованието дава на децата възможност за развитие на мобилност по отношение на възприемането, осмислянето и практическата приложимост на информация, високи постижения, докато се учат да мислят критично и да разбират заобикалящия ги свят.

Това води до нови изисквания към учебната среда и композиционното изграждане на пространството в класната стая, което да подпомага както индивидуалния успех, така и сътрудничеството между децата.

Изводи

В резултат на направения анализ се установи, че класната стая: нейните физически параметри, форма, обзавеждане, колорит, осветление съставляват

основна част от средата, формираща учениците в начална степен на обучение. За това е необходимо изграждането ѝ да е обвързано с функционалното ѝ предназначение, за да се чувстват сигурни и защитени, но същевременно да ги вдъхновява, провокира и подтиква към изява на личността.

- Систематизирани са насоки за функционално зонироване и организация на работното място в учебните помещения при съвместяване на дейностите – учене и почивка.

- Направен е опис на модулните елементи в учебно-възпитателната среда, съобразно предназначението им.

- Изведени са класификации на функционалните размери на елементите за обзавеждане на класна стая за начална училищна степен по: БДС – необходими при изработване на дизайнерския проект.

- Анализирани са актуални и иновационни материали за изработването на училищна мебел.

III АЛТЕРНАТИВНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

Доскоро проектирането на училищни сгради и интериор на учебните пространства не се считаха за сфера на новаторски дизайн. В практиката на високо развитите в икономическо и културно отношение страни този факт отдавна е опроверган. В съвременния етап на развитие на дизайна фаворити са четири сфери: дизайн и общество, дизайн и инициативи, дизайн и образование, дизайн и политики за развитие. Очевидно е, че новото хилядолетие внедрява нови схващания за дизайна като сфера. Стратегията на днешния дизайн е да обслужва потребителя и то в контекста на средата. Битието на човека е неотделимо свързано със средата, която той обитава и в която се реализира. Тази зависимост е съществувала винаги, но днес повече от всякога тя е твърде осезателна – „всяка човешка крачка се обгрижва, следи, направлява и стимулира в най-широки духовни и материални рамки”.

През последните години новите социално-икономически условия в цял свят значително промениха не само традициите, но и тенденциите в образованието. Липсата на възможности за получаване на работа принуди международните институции да създадат нови програми, с цел да позволят на младите хора да се интегрират по-добре на пазара. Това стимулира голям брой архитекти и

дизайнери да се обърнат към проблемите на образованието за изграждане на вълнуващо учебно пространство, което да обслужва децата още от най-ранна училищна възраст. Училищният дизайн в началото на третото хилядолетие доказва необходимостта от нов подход, продиктуван от новия етап в развитието и целите на образованието.

Училищната среда и класната стая говорят много за самата институция. За да бъде привлекателно за учениците, училището също се нуждае от „модерен дизайн“. Формирането на пространството в училище трябва да носи в себе си индикациите на мултикултурна среда, за да изгражда един толерантен модел към различията. Често основната роля за това може да има и самата училищна сграда, която подсъзнателно влияе върху мисленето и развитието на бъдещите личности. Така архитектурното и дизайнерско творчество се превръщат в никога несвършващо търсене на отговори в релацията личност-социалната среда.

Алтернативни подходи за училищна среда

В настоящия раздел са разгледани алтернативни подходи за училищна среда в начално училище в Кингсмед, Великобритания, проект за подвижна и сглобяема „Класна стая на бъдещето“ на Австралийската фирма LAVA, специализирано училище Het Veer в Алмере, Холандия и спортното училище Caland Lyseum в Амстердам.

Освен безспорните им екологични качества, визията на тези училища е едно смело архитектурно и дизайнерско нововъведение. Едновременно с това се потвърждава разбирането, че архитектурата силно въздейства върху дизайна и обратно – че тя става все по-зависима от резултатите на дизайна въобще.

Инвестиция в развитието на учебната среда

Студенти проектират за ученици

В проучване на чужди практики попаднахме на студенти от Берлинския технически университет, чието участие в изработването на реален дизайнерски проект е част от процеса на обучение с убеждението, че интериорът е третият педагог след преподавателя и съучениците им. Паралелно с усвояването на теоретични знания, те реализират изключително успешни и иновативни дизайн-

концепции, в практическата сфера на образованието. Във фокуса на работата на групата, наречена, die Ваupiloten, стоят децата. Отправна точка на всеки проект са разговорите с малките ученици, в които децата изказват своите предпочитания за средата, в която биха искали да учат, а по-големите насърчават тяхното въображение и спомагат за оформяне на идеите в конкретни форми и материали.

В първия проект през 2003г. – началното училище Erika Mann в Берлин, die Ваupiloten правят опит да развеселят тежкия и авторитарен въздух на старата училищна сграда от 1915г. като умело използват осветлението, звука и цветовете.

Множество скришни места и мистериозни истории пък са заложиени като лайтмотив в началното училище Carl Bolle. Мотото на проекта е „комуникация и движение”.

Проекти на студенти от Национална художествена академия за дизайн за учебна среда

Студентите от трети курс в НХА специалност „Дизайн за детската среда” приеха поставеното им предизвикателство, да влязат в училищната среда и да представят свои интериорни решения за организирането на работното място на учениците. Самият факт, че ще участват в реална промяна на средата, която до скоро е била част и от тяхното ежедневие, се превърна в сериозен мотив за позитивната им нагласа.

След проведени разговори с преподаватели и ученици от 4-то ОУ „Джон Атанасов” студентите избраха различни интериорни пространства, които да разработят в своите дизайнерски проекти.

Представени са проекти на: физкултурен салон, библиотека, кабинет по биология и класна стая за подготвителна степен на предучилищна възраст .

Преобразяване на днешната класна стая за утрешния ден

Обобщени изводи от направеното проучване на ученици от IV, VIII и XII клас

С цел да се установи отношението и адаптацията към учебната среда на учениците и да се аргументира основната теза на научния труд, се проведе анкетно проучване на 150 деца в 12 училища в столицата и провинцията. Систематизирани бяха критериите и показателите за обобщаване на мненията. Процедурата на изследването беше приложена в три възрастови нива, избрани според критерия на завършеност на образователна степен и научно установените психо-физиологични етапи в развитието на детето, съответно: завършена начална степен - 4 кл, или 11 годишни; завършена основна степен – 8 кл., или 15 годишни; завършен гимназиален (или професионално образование) курс – 12 кл., 19 годишни. Този подход беше предпочетен, за да се направи сравнителен анализ, между групите обучавани деца в различната степен, от развитието на тяхното възприятие, мислене и възможности за критична оценка към заобикалящата среда. Извадката за всяка възрастова група, отговаря на изискването за непреднамереност на подбора: включвайки равен брой представяния на ученици от централни и периферни училища, както и градове и села от цяла България.

Анализът на получените данни от трите възрастови групи е база за създаване на актуален дизайнерски проект за алтернативна учебната среда, в интериора на училищна сграда. В него се съдържат и отправните точки за разработването на цялостна концепция за хармонично и ергономично балансирана, отговаряща на съвременните тенденции - образователна среда.

Концептуален модел за алтернативна класна стая – авторски проект

Предложения проект на алтернативна класна стая е съобразен с използването на естествени природни материали, ергономично конструирани към физическите характеристики на детето. Аргументите за търсене на екологичния интериорен дизайн за учебна среда са свързани с последните статистически изводи за многократно завишеното ниво на алергични реакции в детска възраст. Увеличаването на офталмогичните проблеми в началната училищна степен и все по-често срещаните изкривявания на гръбначния стълб в

ранна възраст са тревожни сигнали, които очакват и адекватни отговори и решения за тяхното намаляване. Какво означава да проектираме класна стая за децата в синхрон с природата?

Необходимо е да се проучат, проверят и класифицират естествените и нетоксични материали за дизайн на детската среда, допустими за нейното изграждане, като общ регистър ползващ всички работещи в сферата.

Избора на цветове в интериора на учебната среда трябва да следва топлите гами, които внасят уют и комфорт, близък до природната среда.

Идеята за проекта възникна след направения сравнителен анализ на необходимите условия за формирането на учебната среда във втора глава и началото на трета на настоящия дисертационен труд и е съобразен с изведените обобщения. Разгледани и анализирани са съществуващи образци: теоретични и емпирични (беседи, анкети) в нашата и европейската практика.

Изводи

Мобилност, адекватност и функционалност са част от характеристиките, които дефинират дизайна на представените в тази глава проекти. Всички дизайнерски решения са обединени от концепцията за баланс между естетика и функционалност и представляват доказателство за това, че прагматизмът при избора на материали и технологии не противоречи на хармонията, синтезирана от смели форми, оригинални структури, изтънченост на решенията и връзка с природата.

Авторът има ясно определена цел: да информира и да ориентира по-широка обществена аудитория, да постави визуални акценти за читателя в една актуална и сериозно дискутирана тема в обществото.

Установено е, че в съответствие с радикалните промени в социално-икономическото и технологичното развитие на човечеството, учебната среда се нуждае от съответстващи трансформации, за да може да отговори на нуждите за модерното образование. Класната стая не трябва да бъде разглеждана само като архитектурно пространство, в което се обучават децата, а да се осмисли нейната роля като важен елемент от образователната среда. Необходимо е да предлага възможности за прилагане на различни методи на обучение, да изявява индивидуалността на всеки ученик, да поощрява творческите му и аналитични

способности. Важно е да се подчертае, че учебният процес не се ограничава до физическото пространство на класната стая, поради което всички общи пространства – коридори, фойета, вестибюли, стълби и др. могат да се превърнат в подходящи за учене места, чрез съответното им обзавеждане с разнообразни мебели за сядане и маси за работа. Подвижните мебели, решени на модулен принцип са необходима предпоставка учителите и учениците да изградят и индивидуализират най-удобната за тях среда. Интериорът за тях трябва да бъде комфортен, разнообразен и емоционално въздействащ, за да разгръща потенциала на децата и да формира позитивно отношение към училището.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от направеното теоретично и емпирично изследване върху влиянието на композиционните и формообразуващи фактори при проектиране на интериор и обзавеждане на училищните сгради, дават основание да се обобщят следните изводи и заключения:

1. Съществува несъответствие между организацията на образователния процес и интериорния дизайн на класната стая. Обновяването и разширяването на функцията на учебните помещения в резултат на появата на иновативни модели на обучение, възникването на нови организационни структури и развитието на високите технологии е главна предпоставка за необходимостта от търсене на нов тип композиционни решения при интериорното изграждане и обзавеждане.

2. Установено е, че лекционния тип планировка се налага като основен композиционен тип при планиране на интериора на учебните помещения. Този стандартизиран модел, характерен за подхода при обзавеждане на училищните сгради, води до еднообразие, загуба на индивидуалност и отчуждаване на учениците от образователния процес. Поражда се естествено напрежение между съществуващия модел на обзавеждане и въвеждането на иновативни модели на обучение.

3. Забелязва се значителен стремеж към индивидуализиране и гъвкавост на учебната среда, което изисква и нов подход при проектирането на интериора. В търсене на новаторска концепция се акцентира върху неформалната

комуникация между ученик – ученик и ученик – учител, премахване на йерархията в обзавеждането, осигуряване на гъвкави композиционни решения и възможност за лесна приспособимост към организационните промени.

4. Обобщени са перспективните тенденции за композиционно изграждане интериора на класната стая.

5. На интериорния дизайн се обръща все по-голямо внимание като важна предпоставка за подобряване комфорта на работа и адаптацията на учебната среда за ученици в начална степен на образование. Отчита се необходимостта от пространства както за индивидуална работа, така и за работа в екип, което налага проектни решения, съчетаващи едновременно предимствата на традиционното подреждане с модулна конфигурация и ранжиране в полукръг или тип „кръгла маса“.

6. Установено е съществено изоставяне на дизайна на интериора и мебелите за обзавеждане на класната стая в българското училище от световните тенденции, както и липсата на собствен стил на производителите на училищна мебел. За решаване на този проблем е необходимо формиране на характерен национално-идентичен стил със специфични образни характеристики.

7. Появата на всяка нова концепция за трансформиране на класната стая решава определени проблеми, свързани с характера на съвременните методи в образователния процес, но от друга страна създава предпоставки за възникване на организационни трудности в работната среда, поради което интерактивните методи и техники все още се прилагат рядко в началното училище. Оптимистично звучи изводът, направен на базата на изследователски резултати, че внедряването на новата концепция не води до изоставяне на прилаганите до този момент планировки, а се прилагат паралелно, компенсирайки недостатъците им.

8. Аргументирано е въздействието на осветлението и акустиката върху комфорта на учениците по време на образователните дейности. Извлечени са основните изисквания, към тези фактори на интериорната среда и са синтезирани основните насоки при проектирането им в класната стая.

9. Обосновано е значението на цвета като формообразуващ фактор и съзнателно манипулиране на емоционалното му въздействие върху учениците с цел създаване на психологичен и социален комфорт. Изведени са основните

насоки и тенденции в цветовото оформление и обзавеждане на съвременната класна стая.

10. Установено е, че въвеждането на компютрите и комуникационните технологии в учебните заведения променя радикално моделите на обучение, организационното структуриране на класната стая, социологията на малките работни групи, което води до неизбежна промяна в типологията на класната стая, в това число интериорния и мебелен дизайн.

11. Доказано е схващането, че учебната среда е фактор, който оказва съществено влияние върху процеса на придобиване на знания, умения и компетентности чрез богат илюстративен материал на наши и чужди положителни практики. Фрагментарният текст на отделни места в изложението е обясним и подходящ начин да се популяризират както творческата дейност на различни дизайнерски постижения, така и авторовата концепция за модерен дизайн в училище.

ОСНОВНИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Изследването защитава един нов дизайнерски преглед на училищния интериор в интегриран подход, като част от съвременното научно познание.

2. На базата на многоаспектен анализ е доказана информативната функция и влиянието на формата, композицията, конструкцията, технологията, обективните условия на средата, цвета и пр. върху качеството на съвременния дизайн на училищния интериор.

3. Изведени са акценти в сферата на дизайна за образователна среда, които я определят, като мобилен тип активно участващ в качеството на образованието.

4. В условията на съществуване на държавни и частни заведения за предучилищно и училищно образование и възпитание, могат да се изведат следните приоритети:

- богатата информационна база – литературни източници, автори, илюстративен материал, примери, проекти и модели от нашата и чужда практика, които привличат вниманието и мотивират по-нататъшното самостоятелно търсене на професионалната аудитория;

- направеният анализ и посочените актуални тенденции в развитието на съвременната класна стая;

- препоръчаните насоки за композиционното изграждане на интериора в учебната среда;

- параметри на невербалната комуникация в класната стая от гледна точка на проксемиката.

5. Изведена е ролята на дизайнера за изграждане на пространството, съдействащо за ефективно усвояване на знания, социална интеграция и психо-физическо здраве на децата.

6. Актуализирани са българските и европейски стандарти при производството на мебели и елементи за обзавеждане на учебна среда.

7. Обобщени са резултатите от направено проучване на очакванията за интериора в класната стая, на ученици от IV, VIII и XII клас от различни области на страната.

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ НА АВТОРА ПО ТЕМАТА

Първа публикация (под печат)

Доклад на тема: „Тенденции при изграждане облика на учебната среда”

Автор: Снежина Славчева

Научна конференция, организирана от НХА

Тема на конференцията: „Постижения и тенденции в развитието на съвременния дизайн и декоративно-приложните изкуства”

Проведена на: 18.11.2010 г.

Втора публикация

Доклад на тема: „Въздействието на дизайнерските елементи върху пространственото поведение на учениците”

Автор: Снежина Славчева

Научна конференция, организирана от НХА

Проведена на: 17.11.2011 г.

Трета публикация

Доклад на тема: „Планиране на цвета в интериора на класната стая”

Автор: Снежина Славчева

Национална научна конференция, организирана от УАСГ

Тема на конференцията: „Цвят и светлина в архитектурата - III”

Проведена на: 22.06.2012 г.

Четвърта публикация (под печат)

Доклад на тема: „Класна стая на бъдещето”

Автор: Снежина Славчева

Научна конференция, организирана от НХА

Тема на конференцията: „Проблеми и перспективи в развитието на съвременния дизайн и декоративно-приложните изкуства”

Проведена на: 06.12.2012 г.

РЕЗЮМЕ

Дисертационният труд разглежда възникването на учебно-възпитателната среда у нас и европейските практики в областта на интериорния дизайн за начална училищна степен.

Системата на дидактическата среда и средствата за обучение имат сложна интегрална структура. Инспирирани са множество аспекти на изследване, които предполагат и различен избор на методи, подходи и съответни концепции. Съществуващата общоприета система за класификация на средата за обучение и въпросът за нейните елементи и функции не е актуализирана и респективно тя е остаряла.

Избраните проблеми на дизайна при пространственото оформление на интериора са продиктувани от факти, които са най-показателни в съвременните тенденции за изграждане на стимулираща, творческа среда. Използването на интерактивни модели в учебната дейност, провокира креативните изяви в детското мислене и респективно - тяхното позитивно отношение.

Подходът при решаване на задачите е едновременно дизайнерски и психологически обусловен, с цел да бъде коректно изведен алтернативния модел на класната стая.

Изследването се ограничава върху основните помещения, в които се извършва учебния процес – класна стая, коридори, фойета и зони за почивка, предназначени за определена възраст – деца от подготвителната група и ученици от първи до четвърти клас.

Научната разработка проследява еволюцията в интериора на класната стая от края на ХІХ до началото на ХХІ век, като вниманието е фокусирано върху характеристиките на иновативния модел на класна стая, отговаряща на очакванията на новото поколение.

ABSTRACT

Dissertation covers the emergence of the educational practice in our country, and similar European models in the field of interior design for the primary school level. Specific requirements for other levels of the education system are not subject of this work, but overall, valid for all levels of performance.

The system of didactic environment and resources for training are complex integrated structure. Have inspired many aspects of the study, which implies different choice of methods, approaches and related concepts. Generally accepted classification system for the learning environment and the question of its elements and functions has not been updated, respectively, which is outdated. When examining the issues of school design, the author is limited in supply and analysis of more general criteria and solutions, as each subsystem of the learning environment may be subject to individual or collective research and development due to its complex nature.

This dissertation addresses the problems of design for spatial layout of the interior, driven by factors that are most significant and important - modern trends to build a stimulating, creative environment. The use of interactive technologies and tools in the classroom level activities and their positive impact, provoke creative thinking in children's thinking.

Approach to solving problems is both designer and psychologically conditioned in order to be properly displayed alternative model classroom.

The study is limited to the main rooms, which made learning - classroom, hallways, lobbies and rest areas designed for different ages - children of the preparatory group and students from first to fourth grade.

Scientific work traces the evolution of the interior of the classroom from the late nineteenth to early twenty-first century, focusing on the characteristics of the innovative model of classroom, meeting the expectations of the new generation.